

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Participatieplan

Aramis initiatief

Fase concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau tot
Voorkeursalternatief

Herziene versie

25 mei 2022

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Algemeen	3
1. Inleiding	4
1.1 Over het Aramis initiatief	4
1.2 Rol van het ministerie en korte toelichting op de procedure	6
2. Doelen en kader van participatie	8
2.1 Doelen van participatie	8
2.2 Uitgangspunten van participatie	8
2.3 Kader van participatie: hier gaat het wel/niet over	8
3. Participatieaanpak	10
3.1 Manieren om geïnformeerd te blijven (informereren)	11
3.2 Manieren om betrokken te blijven (raadplegen/ adviseren)	12
4. Participatiekalender	15
4.1 Participatiekalender	15
4.2 We horen graag uw reactie op dit participatieplan	17
Bijlage 1 Samenvatting inbreng van gesproken stakeholders	18

Algemeen

Dit is het geactualiseerde participatieplan in het kader van de fase concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (hierna te noemen 'concept NRD') tot Voorkeursalternatief, van het Aramis initiatief. Het plan is door het Aramis initiatief en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) opgesteld. Hierin leest u hoe u en andere betrokkenen worden geïnformeerd en betrokken. Bij elke fase van het project, actualiseren de initiatiefnemers het participatieplan op basis van voortschrijdend inzicht, ontwikkelingen in het project, reacties op het participatieplan en een evaluatie van de voorgaande periode.

Dit participatieplan van het Aramis initiatief gaat over de periode van juni 2022 tot voorjaar 2023. Deze periode staat in het teken van de terinzagelegging van de concept NRD en het opstellen van het Milieueffectrapport (MER) en de Integrale Effecten Analyse (IEA), wat leidt tot een voorkeursalternatief. De eerste versie van het voorstel van het participatieplan is gepubliceerd samen met het bekend maken van de notitie 'Voornemen en voorstel participatie'¹ in januari 2022. Deze versie is naar aanleiding van gesprekken met stakeholders en reacties op de Kennisgeving geactualiseerd en op enkele onderdelen aangepast.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 geeft een korte inleiding van het project en de rol van EZK in de te volgen procedure. Hoofdstuk 2 licht de doelen, uitgangspunten en het kader van het participatieplan toe. Hoofdstuk 3 beschrijft hoe de participatie van de concept NRD tot aan het MER en IEA er concreet uitziet. Wij sluiten af met een overzichtskalender van alle geplande participatiemomenten in hoofdstuk 4.

In bijlage 1 staat een samenvatting van de contacten die met de omgeving hebben plaatsgevonden in het eerste kwartaal van 2022 t.b.v. de binnengekomen reacties op de notitie 'Voornemen en voorstel participatie' en het opstellen van de concept NRD. We kijken terug op de participatie en wat dit heeft opgeleverd, zoals informatie voor het project, kennis over de omgeving en ervaringen van betrokkenen over de participatie. Voor aanvullende informatie ziet u regelmatig een verwijzing naar websites en documenten.

¹ <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/12/Notitie-Voornemen-en-Voorstel-Participatie-CCS-Aramis.pdf>

1. Inleiding

1.1 Over het Aramis initiatief

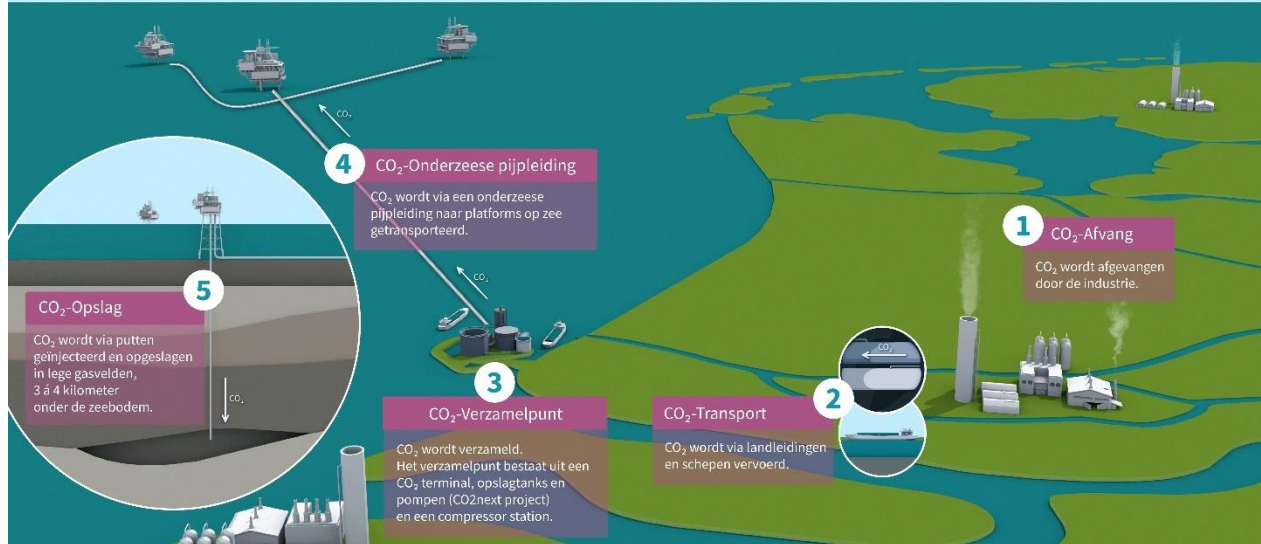
Het klimaat verandert snel door de toename van broeikasgassen (zoals CO₂) in de atmosfeer. In het Klimaatakkoord van Parijs zijn ambitieuze doelen gesteld om de CO₂-uitstoot te verlagen en zo de opwarming van de atmosfeer te beperken tot maximaal 2°C en bij voorkeur 1,5°C. Het vormt een grote uitdaging om de uitstoot zodanig te verlagen dat het mogelijk is om de doelstellingen in de periode tot 2050 te behalen. Verduurzaming van de industrie is één van de maatregelen om CO₂-uitstoot in de atmosfeer te verminderen. Dit is een proces dat de komende decennia plaats zal vinden. Gedurende dit proces wordt het aandeel van fossiele brandstoffen en grondstoffen in productieprocessen geleidelijk afgebouwd.

Het afvangen van de daarbij vrijkomende CO₂ en het ondergronds opslaan (Carbon Capture and Storage (CCS)) vermindert de hoeveelheid broeikasgassen die in de atmosfeer terecht komt. Rapportages van het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) en de Internationale Energie Agentschap (IEA)² laten zien dat om de klimaatdoelen te halen permanente CO₂-opslag noodzakelijk is voor moeilijk te verduurzamen industrie, totdat nieuwe oplossingen beschikbaar zijn. In het huidige regeerakkoord wordt daarom ingezet op de grootschalige inzet van CCS om zo de doelstellingen te behalen.

De opslag van de afgevangen CO₂ is voorzien in leeg geproduceerde gasvelden diep onder de Noordzee. Om de bij de industrie afgevangen CO₂ naar deze opslaglocaties te brengen wordt een nieuwe transportinfrastructuur ontwikkeld.

Bij een open CO₂-transportinfrastructuur zijn veel verschillende partijen betrokken, met een eigen rol, die eerder of later aansluiten. De onderdelen samen vormen de integrale Carbon Capture and Storage (CCS) keten, vanaf de afvang van CO₂ tot de permanente opslag in de diepe ondergrond in lege gasvelden in de Noordzee. Het zijn veelal zelfstandige onderdelen, die voor het functioneren van de CCS-keten nauw op elkaar afgestemd moeten zijn (zie afbeelding 1)).

² IPCC rapportage 2022, Mitigation of Climate change

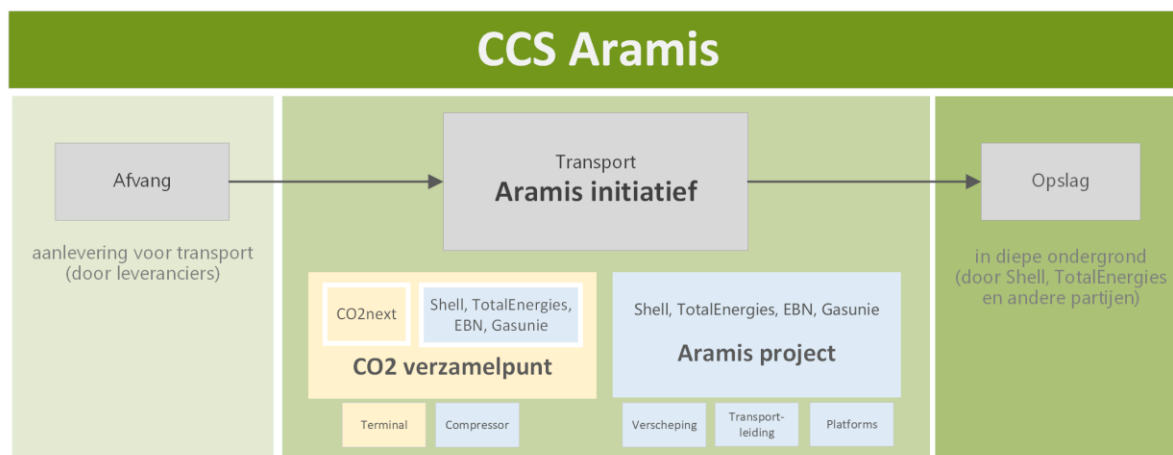
Afbeelding 1. Overzicht componenten van het CCS-keten, waarvan het Aramis initiatief onderdeel uitmaakt.

1. CO₂-afvang bij industrie, en geschikt maken voor transport;
2. CO₂-transport naar de Maasvlakte per bestaande landleiding, binnenvaart en zeevaart;
3. CO₂-verzamelpunt op de Maasvlakte met een terminal en een compressorlocatie. De terminal bevat steigers, opslagtanks voor tijdelijke opslag van CO₂ aangevoerd per schip, en hogedrukpompen voor levering aan de zeeleiding (CO₂next project). De compressorlocatie ontvangt CO₂ aangevoerd per landleiding en brengt het op druk voor het transport per zeeleiding;
4. CO₂-transport door de centrale CO₂-zeeleiding naar platforms op de Noordzee;
5. Platform met leidingen vanaf de centrale CO₂-zeeleiding en met putten naar leeggeproduceerde gasvelden in de diepe ondergrond van de Noordzee.

Het Aramis initiatief voorziet in de realisatie van een cruciaal onderdeel van de CCS keten, met als doel de andere partijen de mogelijkheid te bieden hierop aan te sluiten, zowel aan de voorkant, de afvang, als aan de achterkant, de opslag. Op voorhand is niet te benoemen wie en wanneer hier verder bij betrokken raken. Dat is de aard van een open infrastructuur, gericht op toekomstige uitbreiding en aanpassing. De CO₂-afvang (onderdeel 1) en de CO₂-opslag (onderdeel 5), vallen buiten het Aramis initiatief. Ze vormen wel samenhangende onderdelen met het Aramis initiatief en worden zodoende in het verlengde van het Aramis initiatief beschreven. Het Aramis initiatief heeft betrekking op transport van CO₂ (onderdeel 2) naar het CO₂-verzamelpunt (onderdeel 3) en afvoer via een zeeleiding naar de platforms op zee (onderdeel 4). In de CCS-keten van afvang, transport, opslag richt het Aramis initiatief zich zodoende op het transportdeel en wordt aangeduid als CO₂-transportinfrastructuur.

Projectorganisatie en initiatiefnemers

In afbeelding 2 is weergegeven hoe de verschillende onderdelen van het Aramis initiatief zich verhouden tot elkaar en tot de Aramis CCS-keten.

Afbeelding 2. Aramis initiatief binnen de Aramis CCS-keten

De initiatiefnemers voor de ontwikkeling van de Aramis CO₂-transportinfrastructuur zijn TotalEnergies, Shell, Energie Beheer Nederland (EBN) en Nederlandse Gasunie. De initiatiefnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de compressie van CO₂, afkomstig van de landleiding, de centrale CO₂-zeeleiding en de platforms.

Daarnaast wordt er samenwerking gezocht met CO2next voor de terminalfaciliteiten. In CO2next werken Nederlandse Gasunie, Koninklijke Vopak en Gate terminal samen aan de bouw van een nieuwe CO₂-terminal op de Maasvlakte.

Afzonderlijke partijen zijn verantwoordelijk voor de opslag van CO₂ in de diepe ondergrond. De aanvoer naar het verzamelpunt kunnen zowel Aramis als leveranciers verzorgen.

1.2 Rol van het ministerie en korte toelichting op de procedure

Het ministerie van EZK en het Aramis initiatief werken nauw samen aan dit project en hebben ook ieder een eigen taak en rol in het project.

Rollen ministerie van EZK

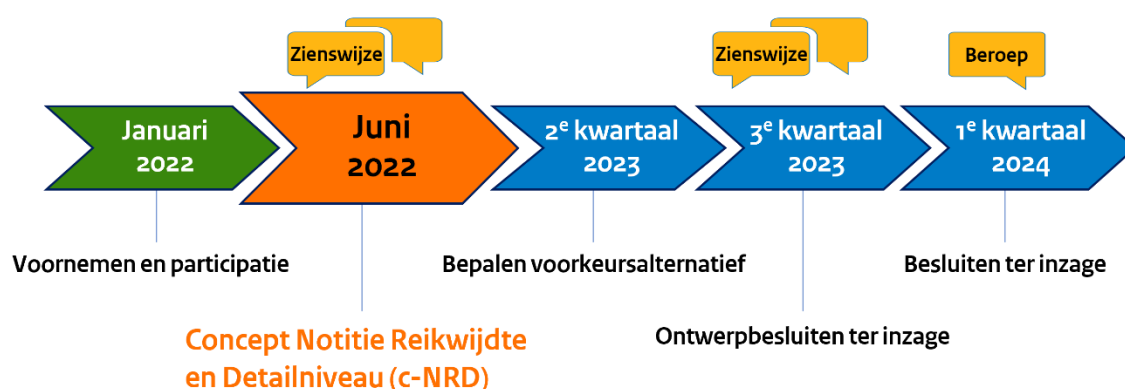
Voordat het Aramis initiatief gerealiseerd kan worden, is een ruimtelijk besluit nodig en moeten de benodigde vergunningen zijn verleend. De gehele projectprocedure wordt gecoördineerd door het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). De coördinatie zorgt ervoor dat het ruimtelijke besluit en alle vergunningen gelijktijdig worden afgegeven. Dit heeft als voordeel dat alle stukken tegelijk ter inzage worden gelegd en dat op een beperkt aantal momenten om een reactie wordt gevraagd of zienswijzen en eventueel beroep kunnen worden ingediend.

Het ruimtelijk besluit wordt genomen door de Minister van EZK in overeenstemming met de Minister van BZK. Er zijn vergunningen nodig voor installaties op het verzamelpunt, voor de aanleg van de pijpleidingen en de aanpassingen aan de platforms. Het ministerie van EZK verleent vanuit haar rol als bevoegd gezag voor een aantal onderdelen de vergunningen, te weten mijnbouwactiviteiten. Andere vergunningen worden door andere bevoegde gezagen (bijvoorbeeld gemeente Rotterdam)

verleend. De vergunningen van de andere bevoegde gezagen worden gecoördineerd door het ministerie van EZK. Vergunningen voor afvang en opslag van CO2 vallen buiten het Aramis initiatief. Deze vergunningen worden apart aangevraagd door de betrokken bedrijven.

Nieuwe Omgevingswet en Projectprocedure

De verwachting is dat op 1 januari 2023 de Omgevingswet in werking treedt. De formele besluiten voor het Aramis initiatief worden niet voor deze datum genomen. Het project houdt daarom in haar planning al rekening met de toekomstige Omgevingswet, maar ook met de nog bestaande wetgeving. Het ruimtelijke besluit van het Rijk heet onder de Omgevingswet niet meer het Rijksinpassingsplan (uit de Wet ruimtelijke ordening), maar het Projectbesluit. Aramis doorloopt de Projectprocedure zoals in afbeelding 3 is weergegeven.

Afbeelding 3. Overzicht procedurestappen en tijdschaal

Op 6 januari van dit jaar is gestart met de officiële Projectprocedure door het publiceren van de 'Notitie voornemen en voorstel participatie' in de Staatscourant. Hierop zijn bij EZK zes reacties binnengekomen. Op 19 en 24 januari heeft het Aramis initiatief daarnaast werksessies georganiseerd voor belanghebbende stakeholders van de Maasvlakte en de Noordzee. In bijlage staat beschreven welke reacties zijn gegeven en of en op welke manier de binnengekomen reacties zijn gebruikt voor de actualisatie van dit participatieplan en de concept NRD. Voor de volgende stap in de Projectprocedure is het belangrijk dat de betrokken overheidsinstanties het milieubelang goed kunnen meewegen in de besluitvorming over het CCS Aramis initiatief. Daarom wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daaraan voorafgaand wordt een concept NRD opgesteld, waarin wordt beschreven welke alternatieven en varianten worden onderzocht en welke onderzoeken er plaatsvinden. Op deze concept NRD kan eenieder zienschijzen indienen. Op basis van de zienschijzen wordt bekeken of de NRD aangepast moet worden. Uiteindelijk wordt de definitieve NRD gepubliceerd, die als leidraad geldt voor het opstellen van het MER.

Op basis van het MER en een uitgebreide analyse van andere aspecten (kosten, techniek, toekomstvastheid, reacties vanuit 'de omgeving') wordt een Integrale Effecten Analyse (IEA) opgesteld. Met deze IEA kan de Minister van EZK, in afstemming met andere overheden, een voorkeursalternatief (VKA) kiezen.

Het VKA vormt de basis voor het ruimtelijke besluit (het Projectbesluit) en de vergunningen. Het Projectbesluit en de besluiten voor de vergunningen worden in ontwerp ter inzage gelegd. Ook hierop kan eenieder zienschijzen indienen. De zienschijzen worden betrokken bij het opstellen van de definitieve besluiten, waartegen beroep open staat.

2. Doelen en kader van participatie

2.1 Doelen van participatie

Participatie gaat in brede zin over het betrekken van belanghebbenden en belangstellenden bij het project. In dit participatieplan wordt vooruitlopend op de Omgevingswet naast de wettelijke inspraak (formele procedure) op het Projectbesluit een bredere betrokkenheid van mensen bij het project georganiseerd. Met andere woorden: we handelen nu al in de geest van de Omgevingswet en betrekken eenieder die dat graag wil verder dan momenteel noodzakelijk is. Wij hebben daarbij de volgende doelen voor ogen:

- We willen burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties op een passende wijze bereiken;
- We willen de vragen, kansen en zorgen van u kennen en begrijpen;
- We willen in de ontwikkeling van het project rekening houden met de belangen van een ieder;
- We willen heldere keuzes maken en daarbij duidelijk laten zien hoe we daarbij met uw belangen, aandachtspunten, kansen en zorgen zijn omgegaan.

Bij het behalen van deze doelen zijn we altijd bereid tot een constructieve dialoog en gaat onze projectorganisatie zorgvuldig om met persoonsgegevens (AVG proof).

2.2 Uitgangspunten van participatie

We vinden het belangrijk dat de participatie van het Aramis initiatief begrijpelijk, betrouwbaar en toegankelijk is voor belanghebbenden en belangstellenden. Onze participatie-aanpak willen we zo goed mogelijk aansluiten op hun informatiebehoefte en de wensen die zij hebben. Vanuit het motto 'communicatie begint met luisteren' hanteren we de volgende uitgangspunten:

- We communiceren duidelijk, begrijpelijk en op maat;
- We bieden een verscheidenheid aan communicatiemiddelen aan, om iedereen mogelijkheid te bieden om onze informatie tot zich te nemen en indien gewenst de dialoog aan te gaan;
- We communiceren tijdig en pro-actief;
- De vorm die we kiezen is toegankelijk, om interactie en deelname aan inspraak te stimuleren;
- We zijn goed bereikbaar, we reageren snel op vragen, verzoeken en klachten;
- De inhoud, toon en vorm worden aan elkaar gekoppeld om onze doelgroepen zo passend mogelijk te bereiken.

2.3 Kader van participatie: hier gaat het wel/niet over

Voor participatie is het van belang duidelijkheid te scheppen over waar belanghebbenden en belangstellenden wel en niet over kunnen meepraten en waar zij wel en niet invloed op hebben. Voor het Aramis initiatief is het belangrijk om antwoord te geven op de volgende drie vragen: *waarom* we dit project willen doen, *wat/waar* we dit project willen doen en *hoe* we dit project in tijd willen doen. In dit participatieplan maken we onderscheid tussen deze drie vragen, om van tevoren helder zijn over waar participatie wel en niet over gaat.

Waarom we dit willen doen

De vraag waarom we het Aramis initiatief willen uitvoeren, gaat over nut en noodzaak van het initiatief. Dit initiatief sluit aan op het rijksbeleid: in de kamerbrief van 10 december 2021 geeft het kabinet aan dat de afvang, transport en opslag van CO₂ een belangrijke (overgangs)technologie voor

de verduurzaming van Nederland is en essentieel om zijn CO₂-reductiedoelstelling voor 2030 te halen³. Ook in het Klimaatakkoord wordt verwezen naar CCS als een van de oplossingen om deze reductiedoelstelling te halen. Zie de concept NRD voor meer informatie over het Europese en Nederlandse klimaatbeleid en de rol van CCS hierin.

Wat / Waar we dit willen doen

De vraag waar we het Aramis initiatief willen uitvoeren, gaat over alternatieven en varianten van onder andere het tracé. De procedure van de ruimtelijke inpassing en het voorbereiden van het voorkeursalternatief gebeuren in nauwe co-creatie met bevoegde gezagen en betrokken bij andere activiteiten en ontwikkelingen in de buurt van het initiatief. Met hen wordt ook gesproken over de consequenties van de aanleg van de onderdelen van het initiatief. In dit participatieplan omschrijven we diverse mogelijkheden voor alle belanghebbenden en belangstellenden om hun suggesties aan te geven. Eenieder heeft de mogelijkheid om alternatieven aan te dragen. De besluitvorming over het voorkeursalternatief gebeurt uiteindelijk door de Ministers van EZK en BZK, in samenspraak met het Aramis initiatief en andere bevoegde gezagen. Ingebrachte ideeën worden in het proces afgewogen en mogelijk meegenomen.

Hoe we dit willen doen

De vraag hoe we het Aramis initiatief willen uitvoeren, is met name een relevante publieke vraag in het gesprek met de omliggende belanghebbenden en betrokkenen. Participatie met hen over de hoe-vraag gaat in op de gevolgen van het project voor de directe leef- en werkomgeving van mensen. Hier gaat het dus vooral om de impact tijdens de uitvoering en ingebruikname van het project. Naarmate het project zich verder ontwikkelt, concreter wordt en de uitvoering nadert, neemt de betrokkenheid van stakeholders in de directe omgeving toe. Gesprekken verplaatsen naar lokaal niveau. Onderwerpen die hier aan bod komen, zijn bijvoorbeeld planningsaspecten (start en duur) en andere uitvoeringszaken, zoals tijdelijke overlast van bouwactiviteiten en veiligheid.

³ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-8fded76b-4d2c-4e79-817d-06bb14d9bb3a/1/pdf/kamerbrief-over-stand-van-zaken-ccs.pdf>

3. Participatieaanpak

We betrekken graag personen en partijen van wie de belangen beïnvloed kunnen worden door het Aramis initiatief, die zich inhoudelijk betrokken voelen óf die belangrijk zijn voor het kunnen realiseren van het project. Wij maken onderscheid in de volgende groepen:

1. Burgers: dit zijn mensen die dicht bij het project wonen of verblijven en om die reden daar vragen of zorgen over kunnen hebben of anderzijds geïnteresseerd zijn. Wij denken dan vooral aan omwonenden.
2. Bedrijven in de omgeving: dit zijn bedrijven die dicht in de buurt van het project gevestigd zijn of werken, zoals buurbedrijven op de Maasvlakte en op de Noordzee.
3. Inhoudelijk betrokkenen: het gaat hier om maatschappelijke organisaties en stakeholders die los van de locatie, zich inhoudelijk betrokken voelen. Het gaat hier bijvoorbeeld om vertegenwoordigers van de scheepvaart, kustwacht, visserij, kabelexploitanten en operators van windparken. Wij denken verder aan NGO's die zich sterk maken voor natuur en milieu. Ook kennisinstellingen en organisaties die zich bezighouden met klimaat en CCS horen hierbij;
4. Bestuursorganen: Het gaat hier om overheden op landelijk, provinciaal en lokaal niveau, zoals de provincie Zuid-Holland, gemeenten, Rijkswaterstaat (kruising zeekering, zandwinning) en het Waterschap Hollandse Delta. Ook semi publieke instellingen zoals ProRail, TenneT en Havenbedrijf Rotterdam zijn belangrijke stakeholders;
5. Offshore storage operators: Andere operators van platforms op de Noordzee die in de toekomst toegang zouden willen hebben tot de Aramis initiatief infrastructuur.

Gericht tot de groep willen we eenieder passend bedienen bij het informeren en raadplegen of om hen om advies te kunnen vragen. We bieden keuze tussen individuele en groeps gesprekken, informerende en consulterende kanalen, online en offline. Op deze manier bereiken we een brede vertegenwoordiging van de samenleving. Dit leidt tot een significant hogere betrokkenheid en meer waardering en acceptatie van het participatieproces.

We bieden de volgende informatiekanalen om geïnformeerd te blijven (informeren)

- a. Publicaties Staatscourant en huis-aan-huis bladen
- b. Informatie op de websites van de projecten Aramis en CO2next en Bureau Energieprojecten
- c. (In)formele bijeenkomsten: (online) informatiebijeenkomst/ seminar / kennissessie
- d. Digitale nieuwsbrief
- e. Persoonlijke of geclusterde gesprekken

We bieden de volgende manieren om betrokken te blijven (raadplegen/ adviseren)

- a. (Online) informatiebijeenkomst
- b. Bestuurlijk, regio en landelijke overleggen
- c. Persoonlijke of geclusterde gesprekken
- d. Schriftelijke reactie op de plannen

Hieronder worden deze kanalen concreet uitgelicht voor de periode van publicatie concept NRD tot aan de publicatie van het MER en de IEA.

3.1 Manieren om geïnformeerd te blijven (informereren)

a. Publicaties Staatscourant en huis-aan-huis bladen

Formele stappen in deze Projectprocedure worden vooraf gepubliceerd in de Staatscourant en huis-aan-huis bladen. Op 9 juni 2022 is in de Staatscourant (en in diezelfde week ook in huis-aan-huis bladen) gepubliceerd dat de concept NRD en dit participatieplan ter inzage liggen vanaf 10 juni 2022 voor reacties. Iedereen kan hier kennis van nemen.

b. Websites projecten Aramis en CO2next en Bureau Energieprojecten

Iedereen heeft toegang tot onze websites www.aramis-ccs.com/nl en <https://co2next.nl/>. Via de websites delen wij met regelmaat updates en (formele) mijlpalen, waarbij we verwijzen naar de site van Bureau Energieprojecten waar de officiële documenten staan. Er is gelegenheid voor iedereen om een reactie achter te laten en daar staan ook de mailadressen en telefoonnummers voor direct contact.

Op 10 juni 2022 is de cNRD gepubliceerd op de website <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten>. Hierop kan iedereen de concept NRD en dit geactualiseerde participatieplan inzien. Eenieder heeft de mogelijkheid tot het indienen van een zienswijze: alle zienswijzen worden formeel beantwoord en waar nodig wordt de concept NRD aangepast. Na vaststelling door EZK wordt hier in het najaar 2022 ook de definitieve NRD gepubliceerd.

c. (In)formele bijeenkomsten: Informatiebijeenkomst, symposium en kennissessies

EZK en het Aramis initiatief nodigen belanghebbenden uit voor een formele informatiebijeenkomst op 21 juni 2022, ten tijde dat de concept NRD ter inzage ligt. Hier wordt informatie verstrekt over de concept NRD. De concept NRD wordt toegelicht, welke alternatieven en varianten we in het MER gaan onderzoeken, hoe we dat gaan doen en in welk detailniveau. Tijdens deze bijeenkomst zijn diverse projectleden van het Aramis initiatief aanwezig om allerlei vragen over het project en de concept NRD te beantwoorden. Medewerkers van EZK zijn ook aanwezig om vragen over de procedure te beantwoorden.

Naast de formele bijeenkomst organiseren we ook informele bijeenkomsten.

Tijdens de terinzagelegging van de concept NRD organiseert het Aramis initiatief op 21 juni 2022 ook een bijeenkomst voor alle (zakelijke) stakeholders. Doel is om hen te informeren over de status van het project aan de hand van de concept NRD en om alle vragen die er leven te beantwoorden. Hier komt ook een publieksbrochure van. Met deze bijeenkomst voldoet het Aramis initiatief ook aan de verplichting van een openbare raadpleging die volgt uit de PCI-status (Projects of Common Interests).

Tijdens het uitvoeren van de milieuonderzoeken, organiseert het Aramis initiatief ook een of meer MER kennissessies waarin stil wordt gestaan bij wat de milieuonderzoeken precies inhouden en wat de bevindingen zijn. Zo kunnen we de stakeholders die zorgen en vragen hebben over aspecten als bijvoorbeeld geluid, bescherming kwetsbare Natura2000-gebieden en stikstofbelasting, borging veiligheid, impact op de omgeving en gezondheid etc. specifiek en gedetailleerder informeren. Van tevoren peilen we bij welke stakeholders hier interesse voor is (bijv. omliggende gemeenten en bedrijven) en over welke MER onderzoeken en onderwerpen er behoefte is aan meer informatie. Tijdens een interactieve kennissessie worden al hun vragen beantwoord door de experts. Hier worden na afloop verslagen van gemaakt die we delen met de deelnemers.

d. Digitale nieuwsbrief

Op onze websites kan iedereen zich aanmelden voor de nieuwsbrief. We hebben eind april 2022 de eerste nieuwsbrief uitgebracht en doen dat in de rest van het traject met enige regelmaat. De eerstvolgende nieuwsbrief komt eind juni 2022 uit.

e. Persoonlijk of geclusterde gesprekken

We hebben een persoonlijk gesprek met iedereen die daarom vraagt of die vragen of zorgen heeft. Dat kan (video)telefonisch, per mail of in persoon. Afhankelijk van het onderwerp en de organisatie (bijv. voor omliggende bedrijven, gemeenten, NGO's, Kamerleden) kunnen deze gesprekken over het Aramis initiatief gaan of afzonderlijk het Aramis project en het CO2next project.

3.2 Manieren om betrokken te blijven (raadplegen/ adviseren)

a. Informatiebijeenkomst

Tijdens de informatiebijeenkomst op 21 juni 2022 kunnen de aanwezigen op een laagdrempelige manier in gesprek gaan met projectmedewerkers van het Aramis initiatief en het ministerie van EZK. Ook is het voor de aanwezigen mogelijk om tijdens deze bijeenkomst een mondelinge reactie (zienswijze) in te dienen. Deze reacties worden door de projectorganisatie opgeschreven en meegewogen bij het opstellen van de definitieve NRD.

b. Bestuurlijke en landelijke overleggen

Het Aramis initiatief en het ministerie van EZK vinden het belangrijk om gemeenten, provincie en andere bestuursorganen actief te betrekken bij de besluitvorming over het project.

Bestuurlijk Overleg – colleges gemeenten, Provinciale en Gedeputeerde Staten

Het Aramis initiatief en het ministerie van EZK betrekken bestuurlijke partners van de gemeenten, de Provincie Zuid-Holland en andere departementen m.b.t. de Noordzee actief bij het besluitvormingsproces van het Rijksinpassingsplan / Projectbesluit. Bestuurders van deze partners worden bij elke formele zienswijze periode op de hoogte gehouden van de voortgang in een Bestuurlijk Overleg (BO), geïnitieerd door EZK.

c. Persoonlijke of geclusterde gesprekken

Wij hebben het project al eerder geïntroduceerd o.a. aan programma-managers, regioadviseurs, beleidsadviseurs en projectleiders van ministeries (EZK Wind, LNV/RCE, Defensie, BZK), lokale gemeenten (Rotterdam, Brielle, Westvoorne), Provincie (Zuid-Holland), veiligheidsregio's (VRR – Rotterdam, Brandweer), water(veiligheid)beheerders (Waterschap Hollandse Delta, RWS Zee & Delta, Kustwacht), milieudienst en omgevingsdienst (DCMR, ODH), wegbeheerder (RWS WNZ), railbeheerder (ProRail), belangengroepen (Deltalinqs, KVNR, Nogepa, Bellona, Nexstep, de Nederlandse Vissersbond, Stichting de Noordzee, Nederlands Loodswezen, H-vision, NWEA, Verontruste Burgers van Voorne), NGO's (Natuur & Milieu, Milieufederatie Zuid-Holland), raakvlakprojecten (Porthos, Eneco), kabel en pijpleiding eigenaren (TenneT), offshore operators (Neptune Energy, Petrogas) en bedrijven op de Maasvlakte (Havenbedrijf Rotterdam, MOT, Euromax). Dit ambtelijke en persoonlijke contact zetten wij voort in deze komende fase. Hieronder staat een overzicht met welke belanghebbenden en over welke onderwerpen wij spreken.

- Havenbedrijf Rotterdam: mogelijke locaties voor een compressorstation en uitwerking verschillende tracé en locatie alternatieven en varianten in het havengebied;
- Provincie Zuid-Holland: de ruimtelijke kwaliteit (o.a. openheid en natuur) van het gebied in relatie tot de tracé en locatie alternatieven en varianten, vergunningen;

- RWS Zee & Delta en Kustwacht: nautische veiligheid, over het kruisen van scheepvaartroutes en de tracering en locatie alternatieven en varianten, vergunningen op zee;
- RWS WNZ: uitwerking van tracé en locatie alternatieven en varianten bij kruising van waterkeringen, hoofdwatgangen, risico's met betrekking tot verzilting en opbarsten, aandachtspunten van diverse uitvoeringsmethodes en vergunningen;
- Waterschap Hollandse Delta, DCMR en ODH: benodigde water-, wabo- en natuurvergunningen en ontheffingen;
- Gemeente Rotterdam: aanpak voor het wijzigen van huidige bestemmingsplan op grondgebied van de gemeente, benodigde vergunningenoverzicht en rol van bevoegde gezag en rol CCS op de energietransitie;
- TenneT: raakvlakken projecten en invloeden van tracé- en locatiekeuzes, met name bij de kruising van de waterkering;
- Eneco: raakvlakken en veiligheidsrisico's van windmolens op de Maasvlakte;
- MOT, ECT Rotterdam, Euromax: impact op 24/h bedrijfsvoering en overlast (geluid, trillingen);
- Ministeries EZK Wind, I&W, LNV, Defensie / Dienst der Hydrografie, BZK, OCW/RCE: raakvlakken (toekomstige) windparken op de Noordzee, impact op het milieu en visserij, raakvlakken (toekomstige) zandwinningsgebieden, gebieden van hoge cultuur-historische waarde en vergunningen;
- Wij informeren de bij ons bekende maatschappelijke organisaties (Milieufederatie Zuid-Holland, Natuur & Milieu, Greenpeace, Milieudefensie, MOB en Stichting de Noordzee) rechtstreeks informeren over het project en de procedures. In de studies die we uitvoeren voor de vergunningen en het Milieueffectrapport (MER) besteden we nadrukkelijk aandacht aan milieu, natuur en andere belangrijke maatschappelijke waarden;
- Porthos: omgevingsmanagement en aansluiting op Porthos;
- Commissie MER: afstemming en advies voor concept NRD en MER;
- ProRail: impact op kruising van en werken nabij het spoor (veiligheid en bedrijfsvoering);
- Veiligheidsregio's: veiligheidsrisico's in het havengebied en de nabije omgeving (toegangswegen);
- Het Aramis initiatief is eenmaal aangeschoven bij het Noordzeeoverleg (NZO). De NZO-leden zijn: de ministeries (Infrastructuur en Waterstaat, Economische Zaken en Klimaat, en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit), Energiesector (Nederlandse Wind Energie Associatie, TenneT, Nederlandse Olie & Gas Exploratie en Productie Associatie, Energie Beheer Nederland), Zeevaartsector (Branche Organisatie Zeehavens, Koninklijke Vereniging Nederlandse Rederijen, Havenmeesters), natuur en milieuorganisaties (WNF Nederland, Greenpeace (geen permanent lid), Stichting De Noordzee, Vogelbescherming Nederland, Natuur & Milieu) en Voedsel&Visserij (NetVisWerk en Producentenorganisaties Urk & Delta Zuid). Het project Aramis geeft regelmatig de stand van zaken tijdens dit NZO-overleg. Aanwezig van dit overleg wordt gevraagd om input te leveren vanuit hun organisatie, bijv. over scheepvaartbelemmering op zee of kruising Maasgeul, gevoelige infrastructuur op de zeebodem, raakvlak (toekomstige) windmolenparken, impact op natuur, onderwater geluid, etc.);
- NEA (Nederlandse emissie autoriteiten): monitoring broeikasgassen;
- Er is reeds een gezamenlijke bijeenkomst geweest waarin het project Aramis gepresenteerd werd aan alle operators en waar operators kenbaar konden maken of men wilde aansluiten, en zo ja, wanneer. Als gevolg hierop worden er individuele overleggen gepland naar gelang de concrete belangstelling en betrokkenheid;

- Eind 2021 is door CO₂next een Open Season proces gestart. Het primaire doel van het Open Season was om te voldoen aan de criteria voor Open Access en Non-discriminatory Access. Hierdoor wordt gerechtvaardigd dat er een of enkele launching customers zijn. In een intensieve samenwerking en onder speciale voorwaarden kan met deze launching customers de keten worden opgezet. In een volgende fase zouden andere partijen dan onder de dan geldende voorwaarden kunnen aansluiten. Een secundair doel van het Open Season proces was het verkrijgen van een beter inzicht in het marktpotentieel. Dit is van belang voor de vergunningaanvraag waarin de eindsituatie dient te worden omschreven. Bovendien is waardevolle informatie verzameld voor het verdere engineering proces zodat al vroegtijdig kan worden nagedacht over bv. tie-in points en over-dimensionering. Ten slotte had het Open Season proces ook als doel om CO₂next te positioneren als een zelfstandig en onafhankelijk terminal project.

d. Schriftelijke reactie op de plannen geven

Iedereen heeft van 10 juni t/m 21 juli (6 weken) de tijd om een schriftelijke reactie te geven op de concept NRD (een zienswijze indienen). Op [de website](#) van Bureau Energieprojecten staat hoe en waar u deze schriftelijke reactie kan geven. Deze reacties kunnen ook gaan over dit participatieplan, of de participatie verbeterd kan worden, of er iets mist bij de onderzoeken, of de juiste onderdelen worden onderzocht, en of dat andere alternatieven onderzocht kunnen worden. Al deze reacties worden gebundeld (zienswijzebundel) en per reactie wordt een toelichting gegeven hoe deze is meegenomen bij het opstellen van de definitieve NRD.

Het Aramis initiatief vraagt advies aan de commissie m.e.r. op de concept NRD. Het ministerie van EZK stelt op basis van de ingekomen zienswijzen en het advies van de commissie m.e.r. de definitieve NRD vast. De commissie is uitgenodigd voor een kennismaking en toelichting op het project met aansluitend een locatiebezoek. Het Aramis initiatief houdt de commissie m.e.r. in de tussentijd ook op de hoogte van alle binnengekomen schriftelijke reacties op de concept NRD.

4. Participatiekalender

4.1 Participatiekalender

In onderstaande tabel staan op hoofdlijnen de stappen weergegeven voor de besluitvorming en participatie van het Aramis initiatief. Deze tabel volgt de Projectprocedure (uitgelegd in paragraaf 1.2). Hierin staat op welke momenten de officiële documenten worden gepubliceerd en ter inzage worden gelegd en wanneer eenieder die dat wil kan meedenken, bijdragen en inspreken. De formele participatiemomenten waarbinnen zienswijzen konden worden ingediend of nog ingediend kunnen worden zijn aangegeven in het blauw.

Processtap	Wijze van participatie	Status
Voornemen en voorstel Participatie (Januari 2022)	<i>Adviseren, raadplegen en informeren</i> EZK en het Aramis initiatief heeft de brede omgeving (overheden, bevoegde gezagen, inwoners, bedrijven en professionele stakeholders) geïnformeerd over het project voornemen en hoe wij willen participeren. Iedereen kon formele reacties geven met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> - Het aandragen van andere oplossingen voor de geschetste opgave, bijvoorbeeld andere oplossingen om CCS toe te passen (bijvoorbeeld andere alternatieven en varianten); - Het doen van andere voorstellen ten aanzien van wijze waarop derden worden betrokken. Alle verzamelde reacties zijn waar mogelijk verwerkt in de c-NRD. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Publicatie Staatscourant en huis-aan-huis bladen • Openbare informatiebijeenkomst 	Gereed
Inventarisatie alternatieven en varianten en het beoordelingskader (Januari – mei 2022)	<i>Adviseren en raadplegen</i> EZK en het Aramis initiatief hebben andere overheden, bevoegde gezagen en belangenorganisaties geraadpleegd om op verschillende manieren mee te denken, informatie aan te leveren over tracé alternatieven en varianten en aandachtspunten te adviseren voor de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en voor het MER. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Geïntegreerde interactieve werksessies • Eén op één of geclusterde gesprekken • Nieuwsbrief Aramis initiatief 	Gereed
Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept NRD) (Juni 2022)	<i>Adviseren, raadplegen en informeren</i> Iedereen kan formele reacties geven met betrekking tot: <ul style="list-style-type: none"> • Of de participatie verbeterd kan worden; • Of er iets mist bij de onderzoeken; • Of de juiste onderdelen worden onderzocht; • Of dat er andere tracé alternatieven en/of varianten onderzocht moeten worden. Deze worden meegenomen bij het opstellen van de concept NRD. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Publicatie Staatscourant en huis-aan-huis bladen 	Bezig

- Publicatie op <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten>
- Project websites Aramis en CO2next
- Raadpleging Commissie MER
- Bestuurlijke overleggen (door EZK)
- Eén op één of geclusterde gesprekken
- Openbare informatiebijeenkomst 21 juni 2022
- Nieuwsbrief Aramis initiatief

Vaststellen definitieve NRD

(Najaar 2022)

Informeren

EZK en het Aramis initiatief informeren de brede omgeving over de definitieve vastgestelde NRD met daarin de in het MER te onderzoeken alternatieven voor onder andere de tracé alternatieven en varianten en hoe deze worden beoordeeld.

Participatie instrumenten:

- Publicatie op <https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten>
- Project websites Aramis en CO2next
- Nieuwsbrief Aramis initiatief

Gepland

Milieueffectrapport (MER), gevolgd door een Integrale Effecten Analyse (IEA)

(Najaar 2022 – voorjaar 2023)

Adviseren, raadplegen en informeren

EZK en het Aramis initiatief raadplegen de brede omgeving over het milieueffectrapport en de Integrale Effecten Analyse. O.b.v. de aspecten Milieu, Kosten, Omgeving, Techniek en Toekomstvastheid wordt een IEA opgesteld.

De reactie op het MER is mogelijk bij de terinzagelegging van de ontwerpbesluiten (zie hieronder).

Participatie instrumenten:

- Kennissessies MER
- Raadpleging Commissie MER
- Eén op één of cluster gesprekken belanghebbenden
- Bestuurlijke overleggen (door EZK)
- Project websites Aramis en CO2next
- Nieuwsbrief Aramis initiatief
- N.t.b.

Gepland

Keuze voorkeursbesluit (VKA) +

(Voorjaar 2023)

Adviseren, raadplegen en informeren

EZK en het Aramis initiatief raadplegen decentrale overheden en andere departementen over de IEA. Aan de regionale overheden wordt om een regio-advies gevraagd. Hoe zij precies kunnen bijdragen wordt bekendgemaakt in het participatieplan dat voorafgaand aan deze fase wordt geactualiseerd.

De minister van EZK bepaalt op basis van dit advies het voorkeursalternatief.

Participatie instrumenten:

- Eén op één of cluster gesprekken belanghebbenden
- Bestuurlijke overleggen (door EZK)
- Project websites Aramis en CO2next
- Nieuwsbrief Aramis initiatief
- N.t.b.

Gepland

Ontwerp Projectbesluit EZK en ontwerp vergunningen Aramis (Voorjaar 2023)	<i>Adviseren, raadplegen en informeren</i> De bevoegd gezagen stellen op basis van de aanvragen van Aramis het ontwerp-Projectbesluit en de ontwerp-vergunningen op. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Eén op één of cluster gesprekken belanghebbenden • Project websites Aramis en CO2next • Nieuwsbrief Aramis initiatief • N.t.b. 	<i>Gepland</i>
Kennisgeving en zienswijze ontwerp Projectbesluit en ontwerp vergunningen (Najaar 2023)	<i>Informeren en horen</i> EZK publiceert het ontwerp Projectbesluit en ontwerp vergunningen. Iedereen die dat wil kan een formele zienswijze indienen. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Publicatie in Staatscourant en huis-aan-huis bladen • Publicatie op https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten • Openbare informatiebijeenkomst(en) • Project websites Aramis en CO2next • Nieuwsbrief Aramis initiatief 	<i>Gepland</i>
Kennisgeving en beroepsprocedure definitief Projectbesluit vergunningen (Voorjaar 2024)	<i>Informeren</i> EZK publiceert het definitief Projectbesluit en vergunningen. U kunt reageren op het Projectbesluit en de vergunningen door hiertegen beroep in te stellen. Participatie instrumenten: <ul style="list-style-type: none"> • Publicatie in Staatscourant en huis-aan-huis bladen • Publicatie op https://www.rvo.nl/onderwerpen/bureau-energieprojecten • Hoger beroep • Project websites Aramis en CO2next • Nieuwsbrief Aramis initiatief 	<i>Gepland</i>
Onherroepelijk Projectbesluit en vergunningen (Najaar 2024)	Uitspraak Raad van State na behandeling van mogelijke beroepen.	n.t.b

4.2 We horen graag uw reactie op dit participatieplan

Zoals in paragraaf 1.1 aangeven, actualiseren we het participatieplan minstens eens per projectfase. Het volgende plan verschijnt volgens de huidige planning in het voorjaar 2023, voorafgaand aan de publicatie van de IEA en het MER. Heeft u vragen of suggesties voor verbetering van dit plan? Wij horen deze graag!

Bijlage 1 Samenvatting inbreng van gesproken stakeholders

Het doel van de stakeholderparticipatie is het ophalen van informatie, gebiedskennis, aandachtspunten, ideeën en kansen uit de omgeving. Zo hebben er sinds zomer 2021 kennismakingsgesprekken met stakeholders, één-op-één overleggen en persoonlijk contact met verschillende belanghebbenden plaatsgevonden. Van 7 januari tot 17 februari 2022 heeft de notitie 'Voornemen en Voorstel Participatie' ter inzage gelegen. In die periode was het mogelijk om te reageren door een schriftelijke reactie te geven op deze notitie. Er zijn zes reacties binnengekomen bij EZK. Er is formeel een antwoord gegeven op deze reacties via de Nota van Antwoord die is opgesteld door EZK in afstemming met het Aramis initiatief. Deze Nota van Antwoord is tegelijkertijd met de concept NRD en dit Participatieplan gepubliceerd.

Daarnaast werden er op 19 en 24 januari 2022 werksessies met verschillende stakeholders op respectievelijk 'land' en op 'zee' georganiseerd en heeft het ministerie van Economische Zaken en Klimaat op 26 januari een informatieavond gehouden. Een aantal aanwezigen bij de informatieavond heeft aangegeven de Aramis nieuwsbrief te willen ontvangen: zij hebben inmiddels de eerste Aramis nieuwsbrief ontvangen en worden op de hoogte gehouden door volgende nieuwsbrieven. Tijdens de verschillende gesprekken en werksessies zijn de plannen toegelicht en is er veel gebiedskennis verzameld. In het onderstaande wordt een samenvatting van aandachtspunten gegeven die door stakeholders zijn benoemd. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het onderdeel 'aanlanding en landdeel' (A) en het onderdeel 'zeedeel' (B). Daarnaast volgt een lijst van geraadpleegde stakeholders per onderdeel.

A. Samenvatting aandachtspunten Maasvlakte – aanlanding en landdeel

Omgevingsveiligheid, geluid & stikstof depositie

Veel partijen stellen vragen over omgevingsveiligheid, geluid en stikstofdepositie door de aanleg en aanwezigheid van de terminal en het compressor station, pompen en andere installaties. Ook over het 'entry' punt van de micro-tunnel (één van de twee voorlopige aanlandingslocaties op de Maasvlakte) stellen partijen vragen met het oog op het risico op calamiteiten, aangezien de 'vuurwerk ompak' locatie op de Prinses Maximaweg zich nabij bevindt. Verder wordt voor de stikstofdepositie in relatie tot scheepvaartbewegingen (ten behoeve van de vloeibare intake van CO₂) aandacht gevraagd.

Overslag CO₂ na aanlanding per schip

De terminalfaciliteiten, bestaande uit de overslag van CO₂ van schepen, tijdelijke opslag en verpompings van vloeibaar CO₂ naar de zeeleiding worden door CO₂next uitgevoerd.

Aanlanding vanuit zee op Maasvlakte

Voor de aanlanding van de pijpleiding vanuit zee naar de Maasvlakte zijn twee opties in beeld. Ten eerste via een Horizontale boring (HDD) onder de harde zeewering of ten tweede via een micro-tunnel die op diepte ligt onder de Maasgeul. De stakeholders vragen aandacht voor het feit dat beide aanlegmethodes ook op het land van de Maasvlakte permanente ruimte en werkterreinen behoeven. Hiervoor is tijdige afstemming met meerdere stakeholders, onder meer Port of Rotterdam van belang.

De suggestie wordt gedaan om een overleg te hebben met de stakeholders die gebiedskennis hebben over de aanlanding middels een HDD op de Maasvlakte. De beschikbare ruimte is beperkt gezien de ligging van TenneT kabels (Net op zee HKZ), de voorziene ligging van de Porthos CO₂ leiding, de aanwezige leidingstrook op de Maasvlakte en het voorziene windpark van Eneco op de zeewering.

Een van de opties, een microtunnel, zou mogelijkheden en kansen kunnen bieden voor medegebruik zoals het 'Net op zee' van TenneT voor nog toekomstige windparken. Ongeacht de aanlandingsopties wordt aandacht gevraagd voor dat de scheepvaart in de Maasgeul geen hinder mag ondervinden.

Andere functies en industrie op de Maasvlakte

In veel gesprekken komt naar voren dat de industrie volcontinu in bedrijf is. De dagelijkse werkzaamheden moeten 24/7 door kunnen gaan tijdens de aanlegfase van de projecten. Ook dient de toegang van hulpdiensten te allen tijde zijn gegarandeerd. Eveneens dient de bereikbaarheid van de kazerne van de Gezamenlijke Brandweer aan de Prinses Maximaweg 24/7 gegarandeerd te blijven. De leiding komt deels binnen en buiten de leidingenstrook te liggen. Dit vergt afstemming met zowel Port of Rotterdam als het Leidingenbureau van gemeente Rotterdam. De krappe ligging in de leidingenstrook en de drukte in de ondergrond zijn aandachtspunten.

Autoriteiten en andere stakeholders – aanlanding en landdeel

Autoriteiten: Het Ministerie van EZK, DCMR, ProRail regio Randstad-Zuid, Gemeente Rotterdam (RO, leidingenbureau Rotterdam), Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond, Rijkswaterstaat (WNZ, Zee & Delta), Omgevingsdienst Haaglanden, Provincie Zuid-Holland

NGOs: Vereniging Natuurmonumenten Zuid Holland, Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland

Kabel en pijplijn eigenaren: TenneT

Industrie & Business & andere projecten Maasvlakte: Deltalinqs, Havenbedrijf Rotterdam, Divisie Havenmeester van het Havenbedrijf Rotterdam, Eneco, Euromax, Gate terminal, Porthos, MOT, ProRail, ECT Rotterdam

Scheepvaart: het Nederlands Loodswezen

Overige: Gezamenlijke brandweer Prinses Maxima kazerne

B. Samenvatting aandachtspunten - zeedeel

Zeeleiding op of in de zeebodem

Partijen hebben vragen over de installatie van de zeeleiding op of in de zeebodem. Dit heeft te maken met verschillende belangen van verschillende stakeholders. Zo dient de leiding overvisbaar te zijn en moet scheepvaartveiligheid gegarandeerd zijn in geval van (nood)ankeren boven de leiding. Daarnaast zijn er vragen over de gevolgen van meerdere leidingen en kabels die gekruist worden in de aanlooproute voor de scheepvaart; ontstaan er dan niet lokale verontdiepingen op de zeebodem als gevolg van de kruisingsconstructies op de zeebodem? Nautische partijen vragen verder om het beperken van hinder voor de scheepvaart door het vermijden van ankergebieden en het zoveel mogelijk haaks kruisen van hoofdvaarroutes en geulen. Daarnaast wordt er aandacht gevraagd voor het mogelijke effect van CO₂ lekkage op het milieu. Ook is er sprake van de aanwezigheid van mogelijke obstakels op de zeebodem (zoals wrakken en mogelijk WO II resten).

Andere functies op de Noordzee

Partijen geven aan dat er nieuwe windparken op zee worden gepland. Dit heeft mogelijk ook gevolg voor een militair oefengebied op zee dat verplaatst moeten worden. Partijen vragen of er bij de tracerings van de leiding rekening wordt gehouden met deze ontwikkelingen. Dit betekent ook nieuwe hoogspanningskabels van het net op zee, waarin in de tracerings rekening gehouden moet worden (t.a.v. minimumafstanden en kruisingen).

Andere olie- en gasoperators hebben interesse getoond voor het eveneens aansluiten op de centrale leiding, zodat ook van hun opslagmogelijkheden gebruik gemaakt kan worden. Voor deze groep van stakeholders is op 9 maart 2022 een aparte bijeenkomst georganiseerd.

Partijen vragen aandacht voor andere gebruiksfuncties op de drukke Noordzee; zoals zandwinning. Deze gebieden dienen zo veel mogelijk vermeden te worden.

Met de stakeholders zijn twee tracé opties (Opties A en B) in het noordelijke deel op zee besproken. Alleen vanuit de toekomstige windpark belangen is er een voorkeur uitgesproken voor route-optie A omdat deze route-optie minder impact heeft op het toekomstige windenergiegebied. Overige partijen hebben geen onderscheidende aandachtspunten per tracé optie aangegeven.

Natuurversterkende maatregelen en andere kansen

In de contacten met partijen werden ook kansen benoemd voor de Noordzee; zoals het natuur-inclusief aanleggen van de benodigde infrastructuur op de zeebodem en een eventuele koppeling met andere CCS projecten.

Autoriteiten en andere stakeholders - zeedeel

Autoriteiten: Ministerie van EZK, Rijkswaterstaat (Zee & Delta), Ministerie van LNV, Ministerie van Defensie/ Dienst der Hydrografie, Ministerie van I en W

NGO's: Vereniging Natuurmonumenten Zuid Holland, Natuur- en Milieufederatie Zuid-Holland, Stichting de Noordzee

Kabel en pijplijn eigenaren: TenneT

Industrie & Business: Divisie Havenmeester van het Havenbedrijf Rotterdam

Scheepvaart: het Nederlands Loodswezen, Scheepvaart Adviesgroep Noordzee, KVNR

Visserij: Nederlandse Vissersbond, Voormalig VisNED

Olie en gas: Nogepa

Zandwinning: LaMER

Overig: Kustwacht

Terugkoppeling werksessies

In de terugkoppeling naar deze stakeholders hebben we initieel een korte reactie gegeven op alle aandachtspunten. Hierin is aangegeven dat we contact opnemen om een afspraak te maken en in individuele gesprekken hun aandachtspunten verder willen bespreken. Het Aramis initiatief heeft na de werksessie contact gehad met het Havenbedrijf Rotterdam, Euromax, Deltalinqs (bij de Klimaattafel) en DCMR. Op 7 april is er ook een gezamenlijk gesprek geweest met de gemeente Rotterdam, EZK, Gate terminal, MOT, Aramis en CO2next. over de aanpak voor het wijzigen van het huidige bestemmingsplan van Gate terminal en MOT en de rol van de bevoegde gezagen. Er is een vervolgoverleg ingepland om helderheid te verschaffen aan de te volgen procedure. Alle reacties zijn als input meegewogen voor de concept NRD en het technisch ontwerp waar we momenteel mee bezig zijn.